Pavel POPA
Institutul de Filologie al AŞM
(Chişinău)

SEMNIFICAȚIA RITUALULUI NUPȚIAL ÎN MENTALITATEA EXPONENȚILOR CULTURII TRADIȚIONALE

Semnification of nuptial ritual in mentality of exponents of traditional culture

Abstract: This article elucidates a part of the most important symbols that reflect valuable messages of the Romanian customs, rituals and traditions of marriage ceremony. Some of them, which lost their value for various reasons, have disappeared from the traditional nuptial practice of our people being hoarded only in a few folklore archives of Republic of Moldova and in the specialized literature. Meanwhile other customs, which are still preserved in the folklore memory, are rarely encountered in the ethno-folkloric tradition. We will also meet some incontestable valuable symbols of the passage nuptial rituals of all the Romanians from Republic of Moldova, Bucovina (Ukraine) and Transnistria.

Key words: civil marriage, religious marriage, nuptial ritual, universal symbol, rite of passage, status of single man/ single woman, love, wormwood, tree, leaf etc.

Rezumat: Articolul elucidează o parte dintre cele mai importante simboluri ale obiceiurilor, ritualurilor şi tradiţiilor româneşti din cadrul ceremonialului de căsătorie. Unele, pierzându-şi valoarea din diverse considerente, nu se mai regăsesc în practica tradiţională nupţială a poporului nostru, fiind tezaurizate doar în puţinele arhive de folclor din Republica Moldova şi în literatura de specialitate. Altele, care se mai păstrează încă în memoria folclorică, sunt întâlnite tot mai rar în mediul tradiţional. De asemenea, vom întâlni şi unele simboluri cu valoare cutumiară ale riturilor nupţiale de trecere la românii din Republica Moldova, Bucovina (Ucraina) şi Transnistria.

Cuvinte-cheie: căsătorie civilă, căsătorie religioasă, rit nupţial, simbol universal, rit de trecere, statut de fată/flăcău, dragoste, pelin, copacul, frunza etc.

Unul dintre cele mai importante ritualuri de familie este căsătoria, fiind apreciată drept prima instituție a omului. O comunitate de viață şi de cult, definită printr-un angajament reciproc pe toată viața al fetei de măritat şi flăcăului de însurat. În ipostaza sa de obicei familial, căsătoria „marchează cronologic una din cele trei etape importante din viața omului" [1, p. 49]. Despre căsătorie şi dragoste se vorbeşte chiar din primele zile de viață a copilului, de aceea este considerată una dintre cele mai valoroase ritualuri de familie. Oamenii vin pe pământ cu necesitatea de a iubi şi de a fi iubiți. Drept rezultat al acestui proces numit „dragostea", foarte complicat psihologic, dar totodată enorm de plăcut, este realizarea cuplului familial. Nu este un secret că deseori dragostea şi căsătoria

BDD-A27865 © 2018 Academia de Științe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:58:46 UTC)

nu sunt inseparabile; uneori e dragoste fără căsătorie, alteori e căsătorie fără dragoste. Cu toate acestea, tendința predominantă a bărbatului şi a femeii este de a se căsători pentru a supraviețui mai uşor în comun în scopul realizării unor interese primordiale familiale. Simultan, viața organizată în cuplul familial mai presupune şi formarea relațiilor de rudenie între persoanele implicate în acest proces social. Chiar de la naştere şi până la moarte, preocuparea principală a omului este dragostea – proces finalizat des cu căsătoria. Acest proces ascunde unul dintre cele mai de preț secrete ale universului. Dacă persoana ar distinge semnificația acestui secret şi l-ar utiliza perfect în munca sa spirituală, atunci el s-ar transforma în divinitate. Ocazia respectivă ne reaminteşte faptul că la origine ființa umană a fost creată ca un tot întreg – bărbat-femeie. Reieşind din acest concept dumnezeiesc, constatăm că orice femeie constant poate fi femeie şi bărbat şi contrar, orice bărbat poate fi bărbat şi femeie. A fi concomitent femeie sau bărbat înseamnă a fi pur şi simplu o jumătate. Atunci, fiecăruia îi revine sarcina de a-şi găsi cea de-a doua jumătate a individualității sale, a o atrage, a fuziona cu ea şi împreună a forma o ființă completă pentru a transpune în viață idealurile fiecăruia, care contopindu-se într-un tot întreg, formează spiritualitatea familială. Până la urmă, căsătoria mai simbolizează şi o experiență. Omul tinde spre a săvârşi nu numai fizic, dar şi spiritual căsătoria – simbolul coaliției celor două principii: masculin şi feminin. Distingerea cu veridicitate a misterelor căsătoriei ne va permite să conştientizăm profund şi la justa valoare toate secretele vieții. Fiind unul dintre cele mai popularizate fenomene familiale, mulți oameni nu cunosc sensul şi motivele căsătoriei lor. Unii fac aceasta din cauza plictiselii, alții cu scopul de a se distra, de a-şi satisface plăcerile senzuale sau de a se îmbogăți… Pentru majoritatea oamenilor căsătoria este un act sublim care cu adevărat susține realizarea lucrurilor mari şi necesare omului.

Rădăcinile etimologice ale cuvântului *căsătorie* se trag din termenul *căsător* (învechit „soț” < *casă* + suf. *-ător*) + sufixul *-ie*.

Căsătoria există la toate popoarele lumii în diverse forme caracteristice societăților respective, iar solemnitatea ei este însoțită de manifestări simbolice şi considerată „o replică a unirii ideale a elementelor cosmice” [2, p. 76], care concomitent poate reprezenta şi „Aliațele Spirituale ale cuplului, sau ale noastre, cu părți interne ale Ființei” [3, p. 41]. În plan istoric, căsătoria a reprezentat mereu pentru semenii noştri una dintre cele mai naturale metode de creare a puterii – trecerea femeii sub puterea bărbatului, necesitate şi dorință primordială a soțului. Acest proces i-a oferit bărbatului posibilitatea de a aprecia încrederea în fidelitatea soției sale, concomitent şi în paternitatea viitorilor săi copii.

Familia nou-creată a pus problema întreținerii ei. Tradițional, din momentul când soția este preocupată de creşterea şi educația copiilor, obligația în cauză este valabilă mai mult pentru bărbat. În caz contrar – pentru ambii soți. Ei trebuie să-şi întrețină copiii inapți de lucru – obligație realizată prin muncă, hărnicie, sârguință şi definită drept o îndatorire părintească izvorâtă din instituția căsătoriei. Munca fiind una dintre puținele

BDD-A27865 © 2018 Academia de Ştiințe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:58:46 UTC)

surse de întreținere a familiei, oferă posibilități de a se îmbogăți asigurând încrederea în ziua de mâine. Ca formă socială de bază, *familia*, prin căsătorie reprezintă *credința* şi dragostea dintre soți şi reproducția copiilor. *Credința* simbolizează arta de a fi împreună cu persoana iubită, cu familia, lupta, dar şi biruința ei asupra ispitei. Pentru poporul nostru mariajul ca şi viața este un examen, care necesită a fi susținut cu brio.

La diferite etape ale dezvoltării societății căsătoria dintotdeauna a fost apreciată pozitiv, iar specialiştii în domeniu i-au oferit diverse definiții, reproducem doar câteva:

– *căsătoria* este considerată unul din primele daruri ale lui Dumnezeu către om. Fiind o binecuvântare dumnezeiască, „legătura de familie este cea mai apropiată, cea mai tandră şi mai sfântă dintre toate legăturile de pe pământ” [4];

– „convenție între un bărbat şi o femeie care vor să întemeieze o familie. Căsnicie, viață conjugală” [5, p. 55];

– din punctul de vedere a credinței ortodoxe *căsătoria* este o instituție divină unde bărbatul şi soția sunt uniți într-o dependență socială şi legală, pentru a întemeia şi menține o familie. La rândul său şi *Biblia* prezintă căsătoria ca o instituție divină ce îşi are începutul la Dumnezeu, *înțelegerea biblică despre căsătorie este o relație de legământ* (Gen. 2:24);

– ca cel mai complet rit de trecere, dintr-o etapă de viață într-alta, „*căsătoria* înseamnă şi ea un *început*, de existență, ca om complet (fizic şi intelectual), aşadar o întemeiere a unei «case de piatră», care simbolic înseamnă o aşezare şi o întemeiere a «casei copilului»” [1, p. 95];

– „însoțirea legitimă a unui bărbat cu o femeie; însurătoare, măritiş” [6, p. 229];

– potrivit Articolului 48, alineatul 1 al Constituției Republicii Moldova – „*căsătoria* este elementul natural şi fundamental al societății” [7, p. 49];

– *căsătoria* dintre un bărbat şi o femeie întruchipează înțelegerea lor liberă, în scopul creării unei familii bazată pe dragoste, respect reciproc şi credință, care vor întreține un trai comun, o viață conjugală şi vor da naştere la copii.

Omului îi aparține doar o singură viață. În acest sens, el trebuie să-şi determine cât mai exact locul şi să-şi împlinească menirea existenței sale. Realizarea acestei sarcini, impune persoana să tindă spre un loc binemeritat în orice sistem ar fi: social, religios ori cultural, la anumite sărbători sau ceremonii, care preventiv menirii lor spectaculare, le mai revine sarcina de a-l face pe individ să-şi perceapă şi asume locul şi viața în sistem. „Satul însuşi, în întregul său, era – la nivel social – un sistem de înrudiri (de sânge sau prin alianță), de vecinătăți şi cumetrii, de grupuri de vârstă sau profesionale, iar la nivel imaginar – o stratificare de nivele ontologice care comunică şi se condiționează reciproc” [8, p. 12]. Doar satul exprimă simbolul vechii noastre civilizații apărute odată cu neamul românesc – „matricea stilistică” a culturii poporului nostru.

În popor căsătoria este considerată cel mai magistral eveniment familial „care aduce la cunoştința întregii comunități faptul că tinerii şi tinerele îşi schimbă statutul anterior şi îşi asumă, public şi juridic, noi drepturi şi obligații” [2, p. 76]. Trăind într-o

BDD-A27865 © 2018 Academia de Ştiințe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:58:46 UTC)

societate monogamă, căsătoria exprimă nobile considerațiuni de solemnitate, „de unire indisolubilă, cu putere de lege, mireasa fiind adesea personajul principal şi bucurându-se de o deosebită atenție în cadrul obiceiurilor rituale cu valoare de simbol” [2, p. 76].

Solemnitatea veşmintelor fastuoase ale miresei şi-a găsit expresia alegorică în podoabe, voaluri, cununi, coroane etc. Vestimentația mirelui, fiind mai sumară şi sobră, întruchipează modestia, bărbătescul. Schimbul inelelor dintre tineri face aluzie la însemnul cercului, care necontenit valorifică credință populară potrivit căreia căsătoriile *sunt încheiate în cer*. Această interpretare promovează o simbolistică unică caracteristică nu numai europenilor, dar şi chinezilor vechi, unde un bărbat aşa-numit *din lună*, în toiul nopții leagă laolaltă picioarele nou-născuților, cu un „şnur vrăjit de culoare roşie, urmarea fiind că cei doi, ajunşi la maturitate, erau atraşi unul de altul ca de un fir puternic şi în final se căsătoreau” [2, p. 76].

Şi în tradițiile populare ale românilor transnistreni *căsătoria* reprezintă cel mai semnificativ ceremonial din viață. Acesta avea loc doar atunci când flăcăul a atins vârsta căsătoriei. Din acest moment avea dreptul legitim să mediteze asupra unor intenții adresate: „viitoarei femei (consoarte), cu care o viață întreagă va împărtăşi bucuria şi necazul” [9, p. 119].

Asemenea basarabenilor şi bucovinenilor, părinții flăcăului şi ai fetei, din această regiune, când consideră că le-a venit timpul copiilor lor să se căsătorească, sunt preocupați de alegerea pentru copilul său a unui partener fizic şi moral sănătos, bine educat şi cu rădăcini pe potrivă. Fac acest lucru pentru că dintotdeauna şi-au socotit copiii „minori, indiferent de vârstă, că ei nu cunosc viața, iar sentimentele lor sunt mai presus de orice judecată. De aceea şi viața o iau mai cu uşurință” [9, p. 119]. Ei îngrijesc mult de copii lor, de starea lor psihologică şi financiară în familie. Ei se pronunță pentru o căsătorie pe toată viața. Despărțirea o aprobă doar în cazuri excepționale, asemenea conținutului următorului cântec transnistrean: „– Na-ț’, părinti, patru boi,/ Discununǎ-mă-napoi…/ – Măcar dă-ni şi vaci cu lapti,/ Di trii ori te-am întrebat/ Di țâ-i voia di bărbat/ Ori ai gând di lipădat?” [9, p. 119]. Înainte de a se căsători, tinerii se cunoşteau mai îndeaproape la sărbători, „gioc”, la muncile câmpului. În luările de contact, ei țineau cont ca starea socială să fie egală cu cea a persoanei alese a fi pereche. În unele sate din acest teritoriu se respecta obiceiul subordonării în familie. Un tânăr cu vârsta mai mică nu avea dreptul să se căsătorească înaintea fratelui sau a surorii mai mari. Similar moldovenilor dintre Prut şi Nistru, transnistrenii îşi înfăptuiau căsătoria potrivit următoarelor rituri preliminare (astăzi multe dintre acestea nu se mai păstrează, rămânând vii doar în memoria folclorică a băştinaşilor):

1) *furatul fetei*, avea loc din mai multe considerente: când flăcăul ştia că „fata poartă *horbă* cu cineva, dar la mijloc sunt unele impedimente care tărăgănează măritişul” [9, p. 122], atunci flăcăul exploatează foarte iscusit supărarea fetei şi cu concursul ei o fură; există cazuri când „flăcăul îndrăgostit de o fată o *scoate din minți*” [9, p. 122]. Aceasta avea loc atunci când ea nu avea dreptul moral să se mărite înaintea surorii sale mai în vârstă; mai poate fi furată fata şi atunci când „tinerii se ibovnicesc, dar unii părinți se împotrivesc la căsătoria lor” [9, p. 123]. Şi vecinii noştri slavi au practicat acest obicei:

BDD-A27865 © 2018 Academia de Științe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:58:46 UTC)

„la sârbi se numeşte *pobiegnica*, la polonezi *biegowi oblubienicy*, la cehoslovaci – *kradziono,* iar la germani – *brautlauf*" [9, p. 123]. *Furatul* mai poate fi şi potrivit „înţelegerii tinerilor; de cele mai multe ori părinţii fetei şi ai flăcăului nici nu bănuiesc măcar" [9, p. 123]. Tot ei pun la cale noaptea furtului, de obicei: pe la miez de noapte, pe drum – linişte mortală, flăcăul împreună cu 2-3 gospodari mai tineri ca dânsul, în apropierea casei părinţilor fetei cu pricina chiuie de câteva ori – semn de prevenire a ei. Apoi feciorul intră în curte. Fata părăseşte casa şi pleacă pentru totdeauna din casa părintească la cea a viitorului soţ sau deocamdată a părinţilor lui. Tradiţional, în zilele imediat următoare se duc tratative pentru însurătoare. În această perioadă „flăcăul care a furat fata nu se atinge de dânsa. Paza ei o are gazda. Este un gest şi o purtare cavalerească de înaltă ţinută morală. Fata nu are nicio pată dacă căsătoria nu se efectuează. Ea pleacă acasă numai după ce tratativele au fost terminate" [9, p. 127];

2) o altă metodă de însurătoare a fost – *adusul fetei pe cuptor* la flăcău – obicei foarte rar întâlnit în tradiţiile nupţiale nu numai ale transnistrenilor, dar şi ale basarabenilor români. Obiceiul putea fi aplicat, dacă: „flăcăul a ibovnicit cu o fată, dar cotigeşte când este vorba de căsătorie" [9, p. 127]. Situaţia respectivă permitea părinţilor fetei să decidă dacă se merită ca odrasla lor însoţită de 2-3 gospodari numiţi *starosti* să fie trimisă în miez de noapte acasă la flăcăul ibovnic. Rolul starostilor este de a încredinţa fata flăcăului, de a informa şi convinge părinţii despre faptele săvârşite de fiul lor, iar ca ei să nu se facă de râs, ar fi bine ca tânărul să se căsătorească cu ea. Se iscau neînţelegeri între ei când se presupunea că fata s-ar fi dat în dragoste şi cu alţi flăcăi. În asemenea cazuri rolul hotărâtor aparţinea *Sfatului bătrânilor* – simbolul dreptăţii şi al ordinii în comunitate, care fie că reabilita fata în faţa satului şi încheia căsătoria, fie că nu aproba unirea tinerilor, supunând-o batjocurii comunităţii. Atare cazuri erau extrem de rare, pentru că: „în general, purtarea morală a fetelor este exemplară. Educaţia din familie, teama de *gura lumii* şi gândul de întemeiere a unei familii le făcea să aibă purtări frumoase chiar şi atunci când au câte un *ibovnic*. Doar a ibovnici nu înseamnă a trăi cu un bărbat ca soţia lui. Morala şi buna purtare a fetelor moldovence totdeauna a fost dată ca exemplu de popoarele străine" [9, p. 129].

3) *închiderea flăcăului în casă la fată*, obicei întâlnit doar la românii transnistreni. Flăcăul putea fi închis în casa fetei anume de către fată sau părinţii ei. Acest fapt era pus la cale din timp, în speranţa de a demonstra nu numai flăcăului, dar şi părinţilor lui că fata respectivă „a rămas însărcinată sau când flăcăul, fiind în dragoste cu ea, o cotigeşte; nu vrea să o ia în căsătorie, fie pentru că nu-i place, fie pentru că părinţii lui se opun" [9, p. 131].

4) *logodna*, cel mai frecvent obicei.

Percepută prin tradiţie ca cea mai atractivă şi impresionantă solemnitate de familie, căsătoria simbolizează legământul celor doi actori centrali – mirele şi mireasa, prin autentificarea cuplului lor. Această uniune poate fi încheiată în două feluri: 1. *civilă*, cu participarea instituţiilor stării civile; 2. *religioasă,* oficiată în faţa preotului, care din punctul de vedere al legislaţiei ţării noastre nu este socotită legală.

BDD-A27865 © 2018 Academia de Ştiinţe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:58:46 UTC)

Căsătoriile se încheiau în perioada numită în popor *câşlegi*. În post nu se fac nunți „că este păcat”. Țăranul român dintotdeauna a legat desfăşurarea ceremonialului nupțial cu încheierea activității agricole. În acest context, nunțile se țineau mai des toamna, după definitivarea şi stocarea roadei.

Fiind cea mai impresionantă fază din viața omului, căsătoria este manifestarea nu numai a mirilor şi a rudelor lor, ci a întregii comunități, realizată printr-o suită de tradiții şi obiceiuri ce diferă de la familie, la familie, de la sat, la sat. Acest eveniment evidențiază schimbarea statutului relațiilor sociale ale mirelui şi ale miresei, trecerea lor de la un nivel şi sistem de relații de familie, de grup la altul, cu implicații majore în comportamentul lor. Etapa în cauză este caracterizată printr-o serie de însemne menite să contribuie substanțial la trecerea celor doi tineri de la starea de celibatari la cea a oamenilor maturi şi căsătoriți. Trecerea respectivă este marcată de anumite rituri ale căror semnificație şi importanță în desfăşurarea cu succes a căsătoriei ne permit să le delimităm în trei tipuri:

1. Rituri *prenupțiale* – logodna, peținul;
2. Rituri *nupțiale* – nunta propriu-zisă;
3. Rituri *postnupțiale*, care contribuie la încadrarea noii familii în viața comunității şi reprezintă inaugurarea unui drum necunoscut. În tradiția folclorică aceste trei rituri esențiale diferă de la o localitate la alta, prin: caracterul logodnei, ritul de luare a zestrei, numărul legătorilor de nuntă, felul de bucate ş.a. Paralel, descoperim mai multe rituri premergătoare şi valoroase din punct de vedere al simbolisticii, cum ar fi: *întâlnirea tinerilor*; *portul*, mai ales al fetei, constituit din straie somptuoase, podoabe de preț: mărgele, cercei, brățări etc. – obiecte cu puteri magice ce aduc noroc şi protecție, care contribuie la idealizarea miresei. Simbolistica voalurilor, buchetelor, coronițelor etc. include variate coduri care promovează motive şi semnificații distincte, cum ar fi: *flori*, *frunze, insecte, păsări* şi *animale*, care conțin valori exacte şi clare. De exemplu, florile dăruite miresei de către mire sau cele din buchetul şi coronița ei, sau din buchetele druştelor şi ale vorniceilor etc., promovează mesaje prin care actanții principali îşi exprimă emoțiile, dragostea, respectul. De obicei, florile dăruite sunt de culoare albă – simbolul purității şi inocenței.

Întotdeauna veşmântul a marcat întocmai trecerea de la o vârstă la alta: de la copilărie la adolescență, de la copil la fată de măritat şi cavaler de însurat. Aceasta se întâmplă şi în cazul trecerii de la adolescență la maturitate, când coronița miresei este înlocuită cu o batistă sau cu o broboadă simbolul căreia este protecția capului femeii, dar şi respectarea statutului ei.

Astfel, din perspectiva riturilor de trecere de la statutul de flăcău/fată mare la cel de soț/soție, scopul primordial constă în restabilirea echilibrului tulburat în timpul desfăşurării procesului de căsătorie necunoscut pentru miri. În acest context, „inițierea presupune şi o condiție precară a celui ce parcurge acest proces, situație ivită mai ales în momentul de limită, de prag, dintre cele două stări” [8, p. 12]. În conştiința populară românească inițierea este asociată cu drumul destinului pe care tinerii căsătoriți trebuie

BDD-A27865 © 2018 Academia de Ştiințe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:58:46 UTC)

în cuplu să-l parcurgă. Fiind constituit din diverse labirinturi mai mult sau mai puțin fericite – probe inițiatice pe care familia, de obicei le susține cu bine, drumul mai oferă și „diferite contraste, se pot împleti diferite destine” [10, p. 129]. Un loc sacru al drumului inițiatic este răscrucea cu cele trei drumuri. Ajungând la acest punct al răscrucii, tinerii căsătoriți trebuie să conștientizeze că alegerea lor va marca simbolic o direcție corectă a deplasării în viață. Totodată ei trebuie să știe că: „un drum spre înainte are un sens pozitiv de evoluție, afirmare și creație. Un drum spre înapoi e involuție, renunțare, eșec, de unde și credința că, dacă te întorci din drum, nu-ți va merge bine” [10, p. 129].

Trecerea tinerilor în cel de-al doilea stadiu era legată de căsătorie, pentru că scopul acesteia era:

– în primul rând, „de a avea o consoartă spre ajutorare și petrecere, spre mângâierea și alinarea durerilor în caz de nefericire și suferință, mai pe scurt spre împărtășirea binelui și a răului, a bucuriei și întristării în decursul întregii vieți” [11, p. 15]. Asocierea consoartei cu mama ne permite să fim părtașii lui C. G. Jung care consideră mama drept unul din cele mai importante simboluri arhetipale, concretizat în imaginea mamei și bunicii noastre. În planul simbolismului cosmic, „mama se aliniază pământului roditor și apei stagnante din care purced toate formele vegetale și animale. Din această perspectivă, principiul matern se asociază vieții, morții și reînvierii: a se naște înseamnă a ieși din pântecele mamei, a muri – a se întoarce în matricea pământului, eventual, pentru o nouă naștere. Mama divină e ființă originară, duh al fecundității universale, patroana tuturor nașterilor, dar și cea care dă moarte” [12, p. 98].

Folclorul și mitologia românească sunt esențial simbolizate de cultul mamei. În concepția țărănească a semenilor noștri a existat opinia că „nu e nimic pe lume care să nu aibă o mumă, o maică, sinonime cu obârșie sau origine. Pe plan psihologic, arhetipul mamei este prima formă pe care o capătă experiența inconștientă a individului” [12, p. 98-99].

– în al doilea rând: „de a avea urmași legitimi, care să păstreze numele de familie, ca sângele și semința lor să nu se stingă niciodată, apoi ca să aibă cine moșteni averea părintească, ca aceasta să nu treacă în mâni străine” [11, p. 15]. Trebuie să accentuăm și dorința părinților ca la bătrânețe sau la grele încercări să aibă cine-i îngriji, jeli și înmormânta, apoi pomeni și oferi ofrande în memoria lor. Tradițional, urmașii omului sunt în primul rând copiii lui moștenitori, descendenți, care vor continua ideile și tradițiile vieții părinților și mai apoi a unor rude apropiate etc. În gândirea tradițională românească, copiii sunt purtătorii tradițiilor și credințelor părinților, a societății respective. În altă ordine de idei, acolo unde apare copilul în zilele noaste, în ceremonialuri, credințe și rânduieli, este semn de a constata existența unei „moșteniri, mit a cărei orientare primordială privește viitorul” [13, p. 176].

Femeia era obligată, de câte ori era posibil, să dea naștere urmașilor familiei. Primul an de căsătorie, tradițional, aducea și primul copil. Deci nașterea urmașilor în familia românului și în prezent este un eveniment esențial ce atribuie o semnificație deosebită sensului vieții lor. Motivul *copil-urmaș* al familiei și al neamului este întâlnit

BDD-A27865 © 2018 Academia de Științe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:58:46 UTC)

şi în următoarele versuri populare: „– Fată de birău!/ Fă pe dorul meu./ – Ba, bădiță, ba,/ Nu te-oi asculta,/ Că mă-i înşela/ Şi nu mă-i lua./ Jur pe mândrul soare/ Ce sfârşit nu are!/ Că eu vreau să-mi fii/ Mamă la copii” [14, p. 46]. Naşterea copiilor era un principiu foarte semnificativ al familiei tradiționale româneşti.

– în al treilea rând: „ca să nu li se facă aruncare că numai degeaba s-au născut şi trăit în lumea aceasta, după cum prea adeseori se întâmplă că li se face celor ce rămân necăsătoriți” [11, p. 15].

În popor, persoanelor trecute de prima tinerețe şi rămase celibatare li se mai zice: *flăcăi*/*fete tomnatice* sau *flăcăi*/*fete stătute*. Crezând că toate se întâmplă de la sine, ei nu interveneau cu fapte concrete la schimbarea sorții. Fiind convinşi că se vor căsători atunci când le va veni rândul şi timpul, ei îşi continuă existența cu veselie, cu ieşirea la horă, poate cu fata care-i menită ca în viitor să-i fie mireasă. Intențiile lui nu sunt de însurătoare. Îşi trăiesc viața ordinar. Aceasta se întâmplă pentru că dragostea când încolțeşte în sufletul omului nu-l preîntâmpină: „Frunză verde de trifoi,/ Mândră, cum am face noi,/ Să ne iubim amândoi” [15]. Dragostea vine pe neaşteptate, pentru că: „într-o bună zi, aşa, ca din senin, se vede omul prins în laț, ca un pițigoi. Şi atunci i-a venit vremea” [16, p. 63]. Căci nimeni nu-şi dă seama, care-i izvorul dragostei: „Dragostea de unde-ncepe,/ De la gâtul cu mărjele,/ De la mâna cu inele,/ De la țâțe-nbourele./ Iac-aşa, drajele mele” [15].

Uneori însurătoarea îi vine românului prea târziu, când i-a încărunțit chica şi i-a îmbătrânit cugetul. Când omul începe a se trece nu numai trupeşte, dar şi sufleteşte, mai greu îşi descoperă perechea: „Frunză verde tilipin,/ Am rămas flăcău bătrân/ Şi aş vrea ca să mă-nsor,/ Dar fetele nu mă vor/ Pentru că sunt cam cărunt,/ Numai de cincizeci de ai/ Şi nu pot mânca mălai,/ Că-i mălaiul cam uscat,/ Dar eu tot îs de-nsurat” [16, p. 63]. Flăcăilor necăsătoriți la timpul cuvenit li se mai zice că *au rămas de râsul satului*, pentru că tânărului îi stă bine să se însoare: când şi „Florile de pe izvor/ Toate-mi strigă să mă-nsor,/ C-ar fi prea mare păcat/ Să rămân neînsurat” [16, p. 64]. Unii dau vina pe noroc, motivând nereuşitele lor prin nenorocul pe care l-au avut irosindu-şi tinerețea: „Frunză verde jişinele,/ Mult ni-i şiudă şi ni-i jele/ De tinerețile mele,/ Le-am trecut şi fără vreme./ Sângur nu ştiu şe-am făcut/ Fără vreme le-am trecut./ La crâşmă nu le-am băut,/ Nişi la târg nu le-am vândut” [17, p. 78]. De nenoroc, mai des, se plâng fetele: „Măi noroace, măi noroace,/ De te-aşi prinde ce ți-aş face!/ Tu la toți le-ai dat noroc,/ Numa nia ni-ai dat foc” [18, p. 165]. Uneori, nici sfatul părinților, rudelor etc., pentru a se căsători nu se prinde: „Şi iar verde doi bujori,/ Ascultați-mă feciori,/ Că vă dau la toți un sfat:/ Chibzuiți la însurat” [19, p. 235]. Tot părinții şi rudele îi sfătuiesc ca atunci când se vor însura să fie cu *ochii în patru*, foarte atenți şi pricepuți, pentru că: „Însuratul nu-i o glumă/ Orişicine las-să spună,/ Mândra ce-o alegi odată/ o alegi pe viața toată./ Şi iar verde foi de prun,/ Zice-o vorbă din bătrâni:/ – Dacă vrei să te însori,/ Măsoară de şapte ori” [19, p. 235]. Semnificația simbolică a proverbului popular românesc „De şapte ori măsoară şi o data taie” are o importanță deosebită nu numai la căsătoria tinerilor, dar şi în viața de toate zilele a omului simplu. Chiar

BDD-A27865 © 2018 Academia de Ştiințe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:58:46 UTC)

înainte de a se însura tânărul este sfătuit să cântărească de şapte ori sau de mai multe ori dacă persoana dorită este cea potrivită şi numai după aceasta să ia decizia. De obicei, căsătoria nereuşită este asociată cu proverbul „firul rupt nu se mai toarce" ori cu regretul că tânărul sau tânăra s-a căsătorit nu la timpul cuvenit şi nu cu persoana potrivită. Acest motiv este întâlnit şi în următorul cântec: „Tinerel m-am însurat,/ Tinerică mi-am luat,/ Tinerică din alt sat,/ Tinerică ca mâmuca,/ Frumuşică ca bunica./ Nănăşele, nănaş, naş,/ Cu cine mă cununaşi?/ Cu urâta satului,/ Cu propteaua gardului./ Când o văd culcată-n pat,/ Parcă-i dracul răsturnat,/ Când iese cu capul gol,/ rag viţeii în ocol,/ Da o scroafă cu purcei/ A crăpat de frica ei,/ Boi-mi plac, vacile-mi plac,/ Da cu toanta ce să fac?/ – Na-ţi, părinte, patru boi/ Descunună-mă-napoi,/ – Poţi să-mi dai şi vaci cu lapte,/ Cununia-i pân-la moarte" [20].

O bună parte dintre tineri nu a conştientizat că norocul şi-l face fiecare şi nu este darul cuiva: „Tot am zâs noroc, noroc,/ Pân-am dat cu totu-n foc!/ Că norocu pe pământ,/ Ca şi fumu după vânt,/ Tot noroc am aşteptat,/ Pân' de dracu eu n-am dat./ Of, şi viaţă, şe am eu,/ Să nu dăe Dumnăzău" [17, p. 85].

De regulă, omul îşi alege partenera de viaţă din localitatea sa, „uneori fiind chiar vecini, aparţinând aceleiaşi categorii sociale şi având aceeaşi poziţie economică" [21, p. 120]. Acest principiu de căsătorie este constatat şi de S. Fl. Marian: „Mai fiecare fecior caută a se căsători cu o fată din satul său. Mai ales însă fetele sunt acelea cărora nu le convine nicidecum a se mărita prin sate străine" [11, p. 47]. Dintotdeauna fetele au sperat ca alesul vieţii lor să le fie consătean: „om din oameni, adică după unul care are neamuri şi amici. […]. E drept că cu cât mai de departe vine mirele, cu atât mai mare e onoarea care se face familiei; dar, cu cât se mărită fata mai departe, cu atât mai mult pierde tatăl său din stimă. Şi-a dat fata din sat; asta nici un român n-o suferă uşor, ca să i se spuie" [11, p. 47]. Românul nu doreşte să-şi dea fata în altă localitate, chiar dacă mirele străin este *poleit cu aur*, aşa se mai zice în popor, şi este frumos, bogat, ager la minte. Starea de despărţire a fetei de satul unde s-a născut şi unde i-au rămas părinţii este elucidată în mai multe cântece populare, de exemplu: „Mamă, mama, cui m-ai dat/ De la mine în alt sat/ Şi m-ai dat în sat strain/ La tine să nu mai vin" (inf. Fornea Zinaida G., 17 ani; s. Cerlina, r. Camenca, a. 1985; culeg. Buruiană I.) [22]. În contextul înstrăinării, fata-mireasă este asociată cu frunza a cărei soartă depinde de mentalitatea şi grija soţului, rudelor lui, a comunităţii cu alte reguli de vieţuire şi comportare: „Of, maică, uşor m-ai dat/ Ca pe-o frunză de copac" (inf. Fornea Zinaida G., 17 ani; s. Cerlina, r. Camenca, a. 1985; culeg. Buruiană I.) [22]. Frunza este componenta principală a coroanei arborelui care simbolizează: „lumea celestă a zeilor, a divinităţii" [23, p. 115], expresie izvorâtă din gândirea mitică şi simbolică a omului. Logică respectivei gândiri mitice face posibilă comunicarea cu cerul prin intermediul ramurilor şi a frunzelor ce cresc în largul lui asigurând simbolic unitatea dintre coroana copacului şi legătura cosmică dintre cer şi pământ. Frunzele împreună cu copacul întruchipează „axa lumii care uneşte cerul, pământul şi subpământul, fiind prin esenţă «lemn viu», înzestrat în ritualuri de familie cu scopuri şi aptitudini sacre, ce exprimă semnificaţii irepetabile. Fiind însemnul vieţii evolutive, imobilitatea, regenerarea şi creşterea copacu-

BDD-A27865 © 2018 Academia de Ştiinţe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:58:46 UTC)

lui sunt asociate cu simbolismul verticalității, cu tendința de a atinge cerul. Acest arbore este purtătorul alegoric al experiențelor fundamentale ale omului: viața, moartea, şi prin acestea, dobândirea vieții veşnice. El întreține şi ocroteşte unitatea celor trei niveluri ale cosmosului: a) cel subteran, prin rădăcinile ce răscolesc adâncurile în care se implântă; b) suprafața pământului, prin trunchi şi crengile de jos; c) înaltul, prin ramurile dinspre vârf" [24], atrase de lumina cerului. Având rădăcinile adânc în pământ şi crengile spre cer copacul întruchipează „centrul Universului, făcând legătura între Cer, Pământ şi Infern" [25, p. 308].

Potrivit celor exprimate, conştientizăm rolul primordial al copacului în viața omului, care întruchipează arborele cosmic asociat cu Pomul vieții şi reprezintă: „simbolul vegetației şi al vieții universale" [23, p. 115]. Privind emblematica copacului raportat la ideea de evoluție biologică, iar sarcina primordială legată de apariția periodică a vieții „impune valoarea fecundității" [23, p. 115]. Toate acestea sunt sesizate şi prin faptul că: „Pomul Vieții apărând ca imagine a androginului inițial, Trunchiul înălțat spre cer este simbol de forță şi putere, izomorf al Falusului, imagine arhetipală masculină, iar frunzişul protector consacră valoarea maternității" [23, p. 115]. De fapt, frunzele sunt actanții principali ai întruchipării regnului vegetal, care, potrivit diverselor asocieri, personifică simbolul fericirii, prosperității şi al colectivității.

Metafora *Şi m-ai dat în sat străin*, din cântecul de mai sus, simbolizează dragostea neîmpărtăşită şi durerea amară simțită în urma despărțirii. În asemenea clipe şi soțul îi pare străin – fapt ce îi provoacă tristețe sufletească. Despărțirea fetei de casa părintească unde s-a născut, a copilărit, de prietenii de la horele din sat, în unele cazuri şi de iubit, dintotdeauna a fost considerată ca o pierdere a cuiva pentru totdeauna. Tânăra îşi asemuieşte soarta ei cu cea a frunzei de pelin: „Ca pe-o frunză de pelin,/ Înapoi să nu-ți mai vin" [22]. Raportat la aceste versuri, pelinul simbolizează amărăciunile vieții, durerea şi deşertul sufletesc: „Pelin beau, pelin mănânc,/ Seara pe pelin mă culc!/ Dimineața când mă scol,/ Cu pelin verde mă spăl/ Foaie verde mărăcine/ Şi-aoleo, frate peline,/ Amărâtă-i frunza-n tine,/ Ca şi inimioara-n mine…" [12, p. 137]. Sau: „Pelin beau, pelin mănânc,/ Sara pe pelin mă culc,/ Da pin zori când mă trezesc,/ Trag pelin şi mă-nvelesc,/ Sufleţelu-ni amărăsc./ Dimineața când mă scol,/ Toate oasele mă dor" [26, p. 71]. Potrivit calităților semnificative şi pline de simboluri, pelinul a fost utilizat şi de grecii antici la prepararea vinurilor pentru că poseda proprietăți întăritoare, de vindecare ori apotropaice – funcții descoperite şi des întâlnite în credințele şi obiceiurile noastre. De exemplu, basarabenii beau vin cu pelin a doua zi după Duminica mare, luni, de Rusalii, pentru a curăța organismul de toxine, dar şi vara pe arşiță ca băutură răcoritoare. În popor se mai crede că prin amărăciunea şi forța sa magică pelinul alungă spiritele rele.

Căsătoria, reprezintă unul dintre cele mai încărcate momente în semnificații din ciclul existențial. Asocierea dintre uman şi vegetal reprezintă o intimitate, substanțială de ființare şi o consacră cântecului liric, din care citățm un fragment de mare circulație: „Mândro, din dragostea noastră / A crescut şi-o înverzi / Până noi, mândro, ne-om iubi; / Când pomul s-o veşteji / Să ştii că ne-om despărți" [24, p. 101].

BDD-A27865 © 2018 Academia de Ştiințe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:58:46 UTC)

Astăzi, căsătoria este realizată prin îmbinarea elementelor cu caracter economic, juridic, ritualic şi folcloric, pentru a organiza un mare spectacol tradiţional, o importantă manifestare artistică populară. Noua unitate economică care se întemeiază prin căsătorie, este familia menită să contribuie la perpetuarea biologică şi socială a neamului. Pentru a-şi îndeplini cu succes menirea, familia are nevoie de condiţii: pe plan economic – înzestrarea tinerilor, iar pe plan juridic prin convenţia care intervine între cele două neamuri care se încuscresc, prin noile legături familiale. Desigur, căsătoria nu se creează şi consolidează doar prin acte economice şi juridice, ci „ea trebuie consfinţită şi apărată printr-o serie de acte rituale şi ceremoniale menite să o ferească de forţele răufăcătoare şi să-i aducă fecunditate, prosperitate şi viaţă fericită, să o integreze în viaţa socială a comunităţii” [27, p. 138].

Desfăşurarea tradiţională a riturilor de căsătorie include un scenariu asemănător unei piese de teatru cu o ordine foarte bine închegată.

Cercetând majoritatea obiceiurilor de căsătorie vom constata că în legătură cu plecarea celor doi tineri din familiile lor, mai ales părăsirea casei părinteşti de către mireasă, dar şi a categoriilor de tineri din care au făcut parte, „în echilibrul social se producea o breşă, se produceau ciocniri de interese şi sentimente” [27, p. 139]. Riturile care urmau obiceiurile respective aveau menirea să contribuie semnificativ la rezolvarea acestor conflicte, mai întâi de toate la restabilirea echilibrului şi la rebalansarea rânduielii. Odată cu acceptul tinerilor în categoria maturilor de către societate conflictul despre care am vorbit anterior nu mai avea valoare, pentru că mireasa intra în familia mirelui, concomitent creându-şi-o pe a sa şi pentru că se stabileau legături de încuscrire între cele două dinastii, pe de-o parte, şi între ele şi a naşilor, pe de alta. Prin urmare, cele enunţate mai sus nuanţează faptul că „obiceiul căsătoriei era (...) important pentru colectivitate şi această importanţă îi asigura ampla desfăşurare, coloritul folcloric viu şi numeroasa participare a oamenilor” [27, p. 139].

Referinţe bibliografice

1. Berdan, Lucia. *Feţele destinului*. Iaşi: Editura Universităţii „Al. I. Cuza”, 1999. 274 p.

2. Biedermann, Hans. *Dicţionar de simboluri*. Vol. 1. Trad. din lb. germană de Dana Petrache. Bucureşti: Saeculum, 2002. 285 p.

3. Weor, Samael Aun. *Simbologie onirică*. 63 p. Mod de acces: http://www.samaelaunweor.ro/ROM_Books/Simbologie_Onirica_Samael_Aun_Weor.pdf (accesat la: 17.12.2017).

4. *Căsătoria – prima instituţie – Conferinţă de familie* de Duraisamy Sureshkumar,

22 februarie 2015. Mod de acces:http://www.azsmr.ro/casatoria-prima-institutie-familie/ (accesat la: 17.12.2017).

5. Stoian, Ion M. *Dicţionar religios*. Bucureşti: Garamond, 1994. 294 p.

6. Candrea, I.-Aurel; Adamescu, Gh. *Dicţionarul enciclopedic ilustrat „Cartea Românească”*. Bucureşti: Cartea Românească, 1931. XXIV + 1948 p. Mod de acces: https://

BDD-A27865 © 2018 Academia de Ştiinţe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:58:46 UTC)

ru.scribd.com/document/327614220/1931-Candrea-Ioan-Aurel-1872-1950-Dictionarul-enciclopedic-ilustrat-Cartea-Romaneasca-Partea-1-A-C-pdf (accesat la: 31.12.2017).

7. *Constituția Republicii Moldova.* Chișinău: Curtea Constituțională, 2013. Mod de acces: www.wipo.int/edocs/lexdocs/laws/ro/md/md046ro.pdf (accesat la: 17.12.2017).

8. Filip, Vasile V. *Înrudirea rituală în satul românesc tradițional*. În: *Teme actuale în cercetarea etnologică şi antropologică: Studii şi comunicări ştiinţifice*. Editate de Alina Branda, Ion Cuceu, Cosmina Timoce. Cluj-Napoca: Editura Fundației pentru Studii Europene, 2011, p. 11-19.

9. Smochină, Nichita. *Nunta la românii transnistreni: cu introducere istorico-folclorică şi juridică*. Bucureşti: Eikon, 2017. 346 p.

10. Evseev, Ivan. *Dicționar de simboluri*. Bucureşti: Vox, 2007. 480 p.

11. Marian S. Fl. *Nunta la români. Studiu istorico-etnografic comparativ*. Bucureşti: Grai şi Suflet – Cultură națională, 1995. 605 p.

12. Evseev, Ivan. *Dicționar de simboluri şi arhetipuri culturale*. Timişoara: Amarcord, 1994. 220 p.

13. Antonescu Romulus. *Dicționar de simboluri şi credințe tradiționale românești*, 729 p. Mod de acces: www.cimec.ro/.../Antonescu-dictionar/Antonescu-Romulus-Dictionar-Simboluri-Credinte-T (accesat la: 28.12.2017).

14. Alecsandri, Vasile. *Poezii populare ale românilor.* Chişinău: Litera, 1998, 312 p.

15. Druță, Ion. *Regiunea codrilor*. În: *Cultura*, 1974, nr. 3 (14.87), 19 ianuarie.

16. Gorovei, Artur. *Datinile noastre la naştere şi la nuntă*. Bucureşti: Paideia, 2002. 152 p.

17. *Cânteşe*. Alcătuitor şi redactor muzical D. Gherşfelid. Tiraspol: Editura de Stat a Moldovei, 1940. 162 p.

18. Mocanu, Maria. *Giurgiuleşti. Monografie etnofolclorică*. Chişinău: Cartier, 1999. 280 p.

19. *Folclor din câmpia Sorocii*. Alcătuitori: G. G. Botezatu, I. V. Buruiană, N. M. Băieşu, E. V. Junghietu, L. I. Curuci, A. S. Hâncu. Chişinău: Ştiința, 1989. 254 p.

20. AFASM, 1986, N. 366, f. 181; Schineni – Soroca; inf. Cojocaru Larisa M., 25 de ani; culeg. Buruiană I. V.

21. Vintilă-Ghițulescu, Constanța. *În şalvari şi cu işlâc. Biserică, sexualitate, căsătorie şi divorț în Țara Românească a secolului al XVIII-lea*. Ediția a II-a revăzută şi adăugată. Bucureşti: Humanitas, 2011. 445 p.

22. AFAŞM, 1985, N 364, f. 238; Cerlina – Camenca; inf. Fornea Zinaida G., 17 ani; culeg. Buruiană I. V.

23. Comanici, Germina. *Ramura verde în spiritualitatea populară*. Bucureşti: Editura Etnologică, 2004. 250 p.

24. *Arborele cosmic sau Pomul vieții: simbolistica generală*, 21.02.2012. Mod de acces: www.crestinortodox.ro/comunitate/group_discussion_view.php?group_id=842& grouptopic_id=7030 (accesat la: 19.12.2017).

25. Eliade, Mircea. *Tratat de istorie a religiilor*. Bucureşti: Humanitas, 2013. 476 p.

26. Barschi, L. Cornfelid, L. *Cânteşe norodnişe moldoveneşti*. Tiraspol: S. n., 1940. 200 p.

27. Pop, Mihai. *Obiceiuri tradiționale românești*. Bucureşti: S. n., 1976. 192 p.

BDD-A27865 © 2018 Academia de Științe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:58:46 UTC)